

t. s. eliot
čtyři kvartety

přeložil martin hlský

argo

edice angloamerických básníků, sv. 1

t. s. eliot **čtyři kvartety**

Z anglického originálu *Four Quartets*, vydaného roku 1944
nakladatelstvím Faber and Faber v Londýně,
přeložil Martin Hilský.

Odpovědný redaktor Petr Onufer.

Korektury Edita Beníšková.

Obálka, grafická úprava a sazba Pavel Růt.

Technický redaktor Milan Dorazil.

Vydalo nakladatelství Argo, Milíčova 13, 130 00

Praha 3, argo@argo.cz, www.argo.cz,

roku 2014 jako svou 5470. publikaci.

Vytiskla tiskárna Protisk.

První vydání.

ISBN 978-80-257-4367-6

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS

sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice

tel: 226 519 383, fax: 226 519 387

e-mail: odbyt@kosmas.cz, www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v internetovém knihkupectví
www.kosmas.cz

Děkuji za kritické poznámky svým přátelům,
zvláště Johnu Haywardovi, jehož připomínky
prospěly básni formulačně i kompozičně.

*τοῦ λόγου δὲ ἐόντος ξυνοῦ ζώουσιν οἱ πολλοί
ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν.*

I. s. 77. Fr. 2.

ὁδὸς ἄνω κάτω μία καὶ ὠυτή.

I. s. 89. Fr. 60.

Diels: *Die Fragmente der Vorsokratiker* (Herakleitos)

burnt norton

I

Čas přítomný a čas minulý
jsou snad oba přítomny v čase budoucím,
a čas budoucí je obsažen v čase minulém.
Jestliže všechen čas je věčně přítomný,
žádný čas nelze vykoupit.
Co mohlo být, je pouhá abstrakce,
jen neustálá možnost
ve světě spekulace.
Co mohlo být i to, co bylo,
směřuje nakonec vždy k přítomnosti.
Ozvěny kroků znějí v paměti
chodbami, po kterých jsme nikdy nešli
ke dveřím, které jsme nikdy neotevřeli
do růžové zahrady. Tak moje slova
znějí v tvé mysli ozvěnou.

Proč mají ale
plašit prach na míse s plátky růží,
to nevím.

Další ozvěny
bydlí na zahradě. Půjdeme za nimi?
Rychle, řekl pták. Najdi je, najdi je

za rohem. První brankou
do prvního světa máme následovat
klamavého drozda? Do prvního světa.
Tam byly, důstojné, neviditelné,
klouzaly bez doteku po suchém listí,
v podzimním horku, v ševelícím vzduchu,
a pták halasně odpověděl
na neslyšenou hudbu skrytou v křoví
a neviděný, překřížený pohled, neboť růže
hleděly, aby na ně každý hleděl.
Jak naši hosté byly, vítané a vítající.
A tak jsme šli, ozvěny s námi, obřadným krokem
po prázdné cestě do kruhu z buxusů,
kde se nám zjevil vypuštěný bazén,
vyschlý betonový bazén s hnědým okrajem,
slunečním světlem zalitý jak vodou,
na jejíž hladině rozevřel se lotos,
ze srdce světla rostl, tiše, tiše,
a ozvěny kolem kmitaly jak stíny.
Pak přišel mrak a bazén byl zas prázdný.
Jdi, řekl pták. V listoví stromů bylo plno dětí,
vzrušeně skrývaly se, tutlaly svůj smích.
Jdi, jdi, jdi, řekl pták. Lidstvo
nemůže unést příliš skutečnosti.

Čas minulý a čas budoucí,
co mohlo být i to, co bylo,
směřuje nakonec vždy k přítomnosti.

II

S česnekem safír v bahnu je
a osa kroužení tu uvízla.
Telegraf krve trylkuje
pod jizvami, co nám zbyly
a dávné války usmířily.
Tančící krev, co v tepnách tepe,
koloběh mízy ve stromech,
jsou zobrazeny v tanci hvězd.
Ten tanec stoupá v kmeni stromu.
Nám kroužit nad kruhy stromů
ve světle listí dáno jest.
A dole ohař kolem kance
na mokré zemi znovu nám chce
figury předvést svého tance.
Však mezi hvězdami je smír.

V nehybném bodě kroužícího světa. Ani tělo, ani přízrak.
Ani vzdalování, ani přibližování.

V nehybném bodu, tam je tanec,
ani zastavení, ani pohyb. A neříkej tomu ustrnutí,
když minulost se schází s budoucností,
ani vzdalování, ani přibližování,
ani vzestup, ani pád. Nebýt toho bodu, nehybného bodu,

nebylo by tance, a tam je jenom tanec.
A my *tam* byli, to říct mohu, ale nemohu říct kde.
A nemohu říct, jak dlouho, protože tím bych
to určil v čase.

Osvobodit se vnitřně od všech běžných tužeb,
vymanit se z činorodosti a utrpení,
vymanit se z vnitřních i vnějších tlaků,
obklopit se milostí rozumu i smyslů,
bílým světlem v pohybu a v klidu,

Erhebung bez pohybu. Soustředit se,
ale neeliminovat, ozřejmovat nový svět,
ale i ten starý, pochopit
částečnost jeho extáze ve chvíli dovršení,
odhodlat se přijmout jeho částečnou hrůzu.
Avšak spoutat minulost a budoucnost,
vetkat je do slabého a nestálého těla,
znamená nedopřát lidstvu nebe ani zatracení,
což tělo neunese.

Čas minulý a čas budoucí
připouští jen málo vědomí.
Být vědomý znamená nebýt v čase.
Ale jen v čase můžeme si vzpomenout
na tu chvíli v růžové zahradě,
kdy do altánku bubnoval nám děšť,

na chvíli, kdy do kostela s prúvanem se vplížil kouř,
na chvíli, v níž minulost se proplétala s budoucností.
Jen časem čas je přemožen.

III

Tady je místo odcizenosti,
čas předtím a čas potom
v potemnělém světle: ani denní světlo,
odívající věci do průzračného klidu,
proměňující stín v prchavou krásu,
a pomalým otáčením naznačující stálost,
ani tma, jež očisťuje duši,
strádáním vyprazdňuje smyslnost
a očisťuje lásku od všeho časového.
Ani plnost, ani prázdnota. Jen zákmit
ztrhaných tváří, časem zpustošených,
roztržitých tak, že roztrhají roztržitost samu,
plných planých a duchaprázdných představ,
nafouklých prázdnotou, neschopných soustředění.
Lidé a cáry papíru, vířící v nárazech
studeného větru,
tlačeného před časem a taženého po něm,
z nezdravých plíc i do nich,
čas vpředu a čas vzadu.
Nezdravé duše řihají
do ochablého, malátného vzduchu
a vítr je prohání po chmurných kopcích Londýna.
Hampstead a Clerkenwell, Campden a Putney,

Highgate, Primrose a Ludgate. Tady ne.
Tady není tma, na tomto švitořivém světě.

Sestup níž, sestup až
do světa věčné samoty,
do světa neskvěta, který není světem,
do světa vnitřní temnoty, strádání
a bídy, do světa bez majetku,
do světa vysušeného od senzualnosti,
do světa zbaveného triviálních představ,
do neakčnosti světa ducha.

To je jedna cesta, a ta druhá
vyjde nastejno, neboť nespočívá v pohybu,
ale zřiká se pohybu. Zatímco svět je v pohybu,
štván po železných drahách tužbami
času minulého a času budoucího.

IV

Čas a zvon spolu pohřbily už den,
svit slunce zčernal, mrakem unesen.
Obrátí se slunečnice k nám? Skloní se klematis?
Zbloudí dolů k nám? Úponěk hne se,
svírá se a tkví?

Studené
prsty sklání tis
dolů k nám? Světlu světlem odpoví
křídlo ledňáčka, pak zmlkne. Světlo uvízne
v nehybném bodě kroužícího světa.

▼

Slova a hudba se pohybují
jen v čase. Ale to, co žije,
může jenom zemřít. Slova, jednou vyřčená,
sáhnou do ticha. Jen formou a řádem
mohou slova dosáhnout
nehybnosti čínské vázy,
která se v nehybnosti věčně pohybuje.
Ne v nehybnosti houslí, dokud trvá tón,
jenom v tom to není, spíš v koexistenci.
Anebo, řekněme, v tom, že konec předchází začátek,
a že začátek a konec byly vždy
před začátkem a za koncem.
A všechno je vždy teď. Slova se napínají
až k prasknutí a někdy se zhroutí pod tím břemenem,
napětím kloužou, posouvají se, rozkládají se
a hynou nepřesností, nezůstanou stát
a pořád uhýbají. Vřeštivé, nadávající,
výsměšné nebo jenom užvaněné hlasy
na ně pořád dorážejí. Na Slovo na poušti
vždy dotírají hlasy pokušení,
plačící stín pohřebního tance,
hlasité bědování bezútěšné chiméry.

Pohyb je součást formy
jak deset stupňů lásky.
Touha sama je pohyb,
sám o sobě nežádoucí.
Láska je sama nehybná,
jen příčinou a smyslem pohybu,
mimo čas je a touhu zná,
jenom když časem polapena
uvízne někde mezi
bytím a nebytím.
Náhle v paprsku světla
pohne se prach
a zvíří smích
dětí skrytých v listí.
Honem, teď hned, tady a teď a navždy –
směšný a pustý, smutný čas,
chvil minulých a budoucích.